

Medikuntza paraleloak

Xabier Arrillaga

*«Eginkizun inportanteegia da osasuna,
profesionarien eskuetan uzteko»*

(Anonimoa)

Sarrera

Medikuntza paraleloak ez dira, normalki, medikuntz fakultateetan ikasten; eta hala ez dute barruti ofizialik non hazi. Badirudi, medikuntza akademikotik landa, ez dagoela beste biderik eritasunak sendatzeko. Marginazio honen arrazoia hau izango litzateke: medikuntza paralelo gehientsuen oinarri eta printzipioak aurrez-aurre daude giza gorputzaz eta beronen disfuntzioez medikuntza ofizialak duen kontzeptuarekin.

Ez da beti erraza paramedikuntza hauen sorburua bilatzea eta mugatzea; hain konplexuak, ugariak eta aintzinasun desberdinekoak bait dira paramedikuntza hauek osatzen dituzten korrante ezberdinak. Ez da harritzekoa, bada, paramedikuntzaren arloan kontzeptu bateragaitzak aurkitzen baditugu, sistema filosofiko desberdinetan oinarritzen direnez gero. Baina desberdintasun hori gora-behera, «Gizonari» eta honen problematikari sakonkiago eta benetanago hurbiltzen zaizkie medikuntza ofiziala baino.

Medikuntza marginalen munduan barietate handia dago, eta horietako bakoitzak estudio zabal bat mereziko luke; baina artikuluko honen laburtasunak

bartaraturik, tradizio handiko bi medikuntzaz, hau da, akupunturaz eta naturismoaz bakarrik hitzegingo dut luze samar, eta gainerakoetatik ez dut batzu aipatu besterik egingo.

Hauen artean, bada hedadura eta onarpen haundiko medikuntzarik, adibidez, *Herbologia* edo *Fitoterapia*, agian, gizonak erabili duen osabiderik zaharrena, eta gaur egun ere guztiz hedatua dagoena, edozein pertsona-motak onartzen duelarik. Askotan beste zenbait medikuntzarekin batera erabiltzen da, esate baterako tratamendu naturistetan eta akupuntura bidezko terapeutikan. *Kristau Zientzia* edo izpirituaren bidez sendatu nahi duen mugimendua, Mary Eddy Bakes-ek aurreko mendean sortua eta Estatu Batuetan oso zabaldurik dagoena. Hahemann-en *Homeopatia*, dosi haunditan eritasunaren sintomak sortzen dituzten substantzia berberak diluzio ehundar edo zentesimaletan erabiltzen dituena. Antzekoen legean oinarritzen da: lege honen arabera, eritasunen sintomen antzeko ondorioak dakartzaten drogen bidez sendatzen dira eritasunak. Medikuntza hau ere akupunturarekin konbinaturik erabili ohi da. *Kiropraktika*, Palmes-ek asmatutako sendabidea eta teoria honetan oinarritzen dena: eritasunak nerbio-sistemaren nahaste baten ondorio dira, eta organoak eskukatuz eta manipulatu, eta batez ere bizkarrezurreko zainartatuak eskuz zuzenduz, sendatzen dira. Zeluloterapia edo Niehans-en teknika, umeki-zelulak erabiltzen dituena. Piramidologia. Berriztatze-mugimendua. Hipnotismoa. Makrobiotika. Parapsikologia. Bizi-higienea. Etabar.

Oro har, aurki magiaren barrutian sartzen den zerbait izango litzateke paramedikuntza, errealitate hau ezagutzen ez dutenentzat. Horregatik esaten da sugestio hutsez ari direla teknika hauek, eta pertsona sineskor eta aurretik gertuengan bakarrik dutela emaitza onik. Eta horrela, medikurik gehienek gogor erasotzen diete medikuntza hauei, beren presupostu teorikoetatik kanpora geratzen direnez gero.

Hala ere, harrera ona izan dute beti jende xehearen artean; eta batez ere orain, medikuntza ofizialak hain kalitate gutxi eskaintzen duen une honetan —eta ez dugu hitzegiten medikuek berek sorterazten dituzten gaisotasunez—. Hutsaldu egin da medikuntza ofiziala, iharduera mekaniko eta tekniko huts bihurtu da, eta gehienetan zalantzazko eraginkortasuna eskaintzen du.

Egungo medikuntzak ahaztu egin du, osasuna eta eritasuna gizakiaren zerbait direla, eta errealitate horiek berezten denek ikasi behar dutela, gaur egun espezialisten eskutan dagoen medikuntz kultura eskuratuz. Kultur falta horren ondorioz, ahaztu

egiten dugu, gorputz bat dugula, arnasa hartzen duena; birrikak dituen, eta ez hain zuzen ere aire pozoitua sartzeko; liseri aparatatu bat duena, eta ez zikinkeriaz betetzeko; garuna duena, norberak pentsatzeko, eta ez bestek batek ordez.

Hori dela eta, medikuntza hauek praktikatzen dituztenek, bere eritasuna ulertzera eraman nahiko dute gaixoa, osasun-bilaketaren erantzunkizuna berak har dezan.

Bada beste arrazoi bat ere medikuntza marginalen onartze hori explicatez duena; eta da, gizakia bere biziaren oinarritzko sustraian eta izadiaren erritmo, oreka eta bibraduraren bila dabilela.

Naturismoa

Hipokrates-en printzipioetan oinarritzen da naturismoa. Hipokrates-ek lau humore berezten zituen giza gorputzean: odola, flema, kolera edo behazun beltza eta melankolia edo behazun horia. Eritasuna, Hipokratesentzak, humoreen arteko desoreka bati zor zitzaion, nahiz gehiegiz edo gutxiegi, nahiz humoreetan gai eri-ekarlea azaltzearen ondorioz. Sendamena, «physis»aren eraginez gertatzen zen. «Physis» delakoaz, sendamenerako gorputzak duen berezko joera bat ulertzen zuen, zeinak, organismoa sukarraren edo handituaren pean zegoen bitartean, suntsitu egiten bait zuen gaitz-ekarlea, bat batean krisi bidez nahiz geldiro «lysis» bidez. Sendatzeko gorputzaren ahalmen naturalaren oinarritzko ideia honetan oinarritzen da, hain zuzen, naturismoa. «Vis Medicatrix Naturae» edo naturaren senda-indarrari laguntza eskaintzera dator naturismo barruan ematen den tratamendu oro, organismoak aurki dezan galdutako oreka. Nork bere senda-indar berezia du. Gehiago edo gutxiago, bakoitzak bere gorpuzturaren eta beroni bizitzan zehar eman dion tratuaeren arabera, denok dugu zer bait indar horretatik. Horrela, bakoitzak duen bizi-energi kantitateak erabakitzen du zuzperraldi edo sendagarritasuna. Bizi-indarra bati ahitzen zaionean, ezinezkoa da sendamena.

Osasunez izatea, medikuntza naturistak dioenez, organismoa gobernatzen duten lege naturalen arabera jokatzearen ondorio da. Eritasuna, legeok hausten direnean agertzen da, eta hau erraz gerta daitekeen gauza da gure ingurunean: izan ere, tentsioan bizi gara egunero; gure elikadur sistema eragabea da kaloria gehiegi hartzen dugunez gero; pilaka irensten ditugu gai toxikoak, eta ez bakarrik ingurunekeo kutsaduragatik, baizik eta baita alkohola,

tabakoa, kafea... hartzen ditugulako. Gure bizi-ritmoa ez zaio inondik ere egokitzen ritmo biologikoari. Hitz batez, ez da erraza hirian bizi denarentzat, naturismoak hainbeste maite dituen legeen barruan luzaro irautea. (Lege horiek higienean oinarritzen dira, eta gizakiari bizitzen irakasten diote,aldi berean gaisotasunak saihesten laguntzen diotelarik). Gai toxikoen kopuruak, odolean eta ehunetan, hauek jasan ditzaketen neurriak hausten dituenean, iraupen-senak hartaraturik, toxinak kanpora botatzeari ekiten dio organismoak, gaisotasun bezala ezagutzen dugun zerrari leku emanez.

Diagnostikorako, medikuntza ofizialak erabili ohi dituen metodo berak erabili ditzake medikuntza naturistak, baina batez ere irisa aztertuz egiten du diagnostikoa. Diagnostiko honi esker aldeaz aurretik jakin daiteke zein gaitasun duen subjektuak terapeutikari erantzuteko.

Metodo bera erabili arren, naturismoak ez du onartzen gaisotasunaz arruntki ulertzen dena. Naturistentzat, eritasuna, organismoak bere defentsarako martxan jartzen duen garbiketa-prozesu bat da; eta mina, sukarra eta diarrea bezalako sintomak ez dira, gai toxikoak kanpora egoztera zuzentzen diren erreakzioak baizik. Mesedegarri dira, hortaz, krisialdi hauek eta, naturismoaren argitan, ez dira neutraldu behar, baldin ez badugu nahi, sendatu ordez, kroniko egin dadin eritasuna.

Naturistak organismoaren defentsa-mekanismoen alde egiten du, ahalik ongien aprobetxatuz, gai toxikoak iraitzeko, gorputzak dituen organo eta funtzioak. Eta horrela, barauaz, hidrotapiaz eta baliatuz, izerdiaren eta gernu-gorozkien kanporatzea maizagotzen saiatzen da, organismoak berez dituen sendabideei inolako trabarik jarri gabe.

Naturistarentzat, droga guztiak dira toxikoak, eta doble kaltegarriak eritasunaren sintomak maskaratu egiten dituztenez gero. Naturistak nahiago du bere eginahal guztiak gorputzaren oreka osasungarri baten lortzera zuzendu, sintomak neutraltzeko drogak (edo botikak) eman baino. Eta garrantzi handia du benetan puntu honek; izan ere, mediku naturistaren zereginik nagusia pazienteari —eta hau inguratzen dutenei— adone ematea bait da, aldi berean pazienteari zera ulerterazten saiatzen delarik: alegia, ezinbestezkoa dela erabat bizkortzeko berezko sendabideekiko jarrera baikor eta positiboa, eta baita inguruneko arazoetara egokiro moldatzea ere.

Akupuntura

Zer da akupuntura?

Giza gorputzaren energiaren erabileran oinarritzen den medikuntza da. Eta larruazaleko gune jakin eta zehatzak ziztatzean datza, errai eta barru-barruko organoetan, distantziara, erreflexu bat sortertzeko asmoz.

Ekialde Urrunean jaio zen akupuntura, orain bost mila urte inguru. Gai honetaz azaltzen den lehen liburua *Nei Jing* deritzona da, 23 mende K.a. zenbait akupuntorek idatzia. Geroztik, hiru mende K.a., zuzendua eta laburtua izan zen, kristau-aroaren XI. mendean berriro zuzendua izateko. Bi zatik osatzen dute liburua: *So-Ouen* (Su wen) delakoak, semiologiak eta klinikaz ari denak, eta *Linn Tcbrou* (Ling-shu) deritzonak, non hitz egiten bait da bereziki orratz eta xira bidezko sendabideaz.

Europar, XVII. mendean ezagutu zen akupuntura, jesuitek ekarritako txostenei esker. Argitalpen batzu ere egingo ziren, baina ez zuten zabalkunde handirik izango.

XIX. mendean, 1812. urte inguruan, Berlioz musikagilearen aitak erabiltzen ditu, lehenengo aldiz eta Parisen, akupuntur orratzak, eta argitara ematen ditu lortutako emaitzak. Hasten dira medikuak akupunturaz baliatzen, baina uste dute, erraie-taraino iritsi behar dutela orratzek, eta, noski, orratz luzeak erabiltzen dituzte. Ez da modaldi bat besterik, eta laster ahaztuko dira teknika honetak.

Soulié de Moran: jaunak, Txinan Frantziako kontsul izanak, sartu zuen berriro Mendebaldean akupuntura, «Txinatar benetakako Akupunturaren bilduma» izeneko bere liburu famatuaren bitartez. Ordudanik, gero eta gehiago zabaldu da akupuntura.

Akupunturaz mintzatzea energiak eta Yin eta Yang printzipioez eta TAO delakoaz mintzatzea da. Txinerak ideogramak erabiltzen ditu, sinboloak, analogiak, eta fenomeno guztiak ikur edo irudi bidez sailkatu nahi ditu. Yin eta Yang horiek irudi dira, eta horien esanahia ulertzeko, kontu egin behar da zentzu oso konkretuan erabiltzen zirela hasiera batetan. Yin hitzak eguraldi hotz, hodeitsu eta euritsua ekartzen zuen gogora eta barnekokiari, negatibokiari aplikatzen zitzaion; Yang hitzak, argitasuna adierazten zuen, beroa, kanpokokia, positibokia. Hasiera batetan, espazio-denboren alderdi jakin eta aurkako ziren. Munduan ageri diren errealitate guztiak osotasun bat egiten dute; eta osotasun horri, hain zuzen, elkarren txandan diharduten eta elkarren osagarri diren Yin eta Yang agerpenen elkarri-jarki-

tzeak bide ematen dio. Alde guztietan dagoen Yin-Yang bikotea, badago, egon, gorputzean ere: bikote hori gabe, ezin dio eutsi gorputzak bere orekari. Fisiologi fenomeno guztiek dute, horrela, Yin aldea eta Yang aldea. Patologiari dagokionez, gaisotasuna, funtsean, organismoaren Yin eta Yang osagaien arteko desorekaren ondorioztat jotzen dute txinatarrek. Diagnostikoa, desoreka horren zantzuen bilaketan datza. Eta terapeutika, desoreka hori zuzentzera bideratzen da.

Yin eta Yang-en elkarrekiko aurkatasuna, beraz, ez da absolutua, erlatiboa baizik, eta izaera erritmikozkoa. Yin-Yang bikotea elkartzeko antitetikoa da, baina ezin hobeki batua hala ere. Batasun hau TAO deritzanaren ikuspegi edo alderdi bat izango litzateke, TAO delakoak Yin-Yang-en aldizkatze edo alternantzia —ez suma— erregulatuko lukeen bitartean.

Energia

Energia kontzeptua jartzen dute txinatarrek akupuntur jakinduriaren oinarrian. Energia hau bizi-indarra da, indar ez-materiala, organismoan zehar dabilena erritmo jakin bati jarraituz. Organoz organo eta erraiz errai dabil, ordutegi zehatz baten barruan. Energia hau, akupunturaren oinarri den indar ezezagun bat da. Bizi-arnas horrek eusten dio giza makinari, horrek begiratzen du giza gorputza kanpoko erasoetatik; eta, bestalde, etengabe berritzen da energia hori hartzen diren janariei esker, eta garbitu nahiz aberastu egiten da organismoaren gastuen arabera.

Meridianuak

Gizakiaren azterketa sakon eta zehatz baten ondorioz, ohartu ziren akupunturaren sortzaileak barruko organo bakoitza azaleko puntu jakin batetan projektatzen dela, elektromagnetikoa bide den indar-lerro baten bidez, gizabanako guztietan ongi mugatua eta iraunkorra den ibilbide bati jarraituz.

Lerro hauek, meridianu izendatzen dira Mendebaldean. Larrazalean aurkitzen dira anatomi ibilbide oso zehatz batetan. Nahiz eta anatomiak ez dituen egiaztatu ahal izan, elektronika modernoak aurkitu ditu ongi aski lerro horiek.

Energia edo bizi-indarra meridianu hauetan barrena dabil, non txinatar tradizioak anatomi leku aski berezituak deskribatzen bait ditu. Organoak distantziara zirikatzeke aukera ematen duten «puntuak» dira.

King deitzen diren meridianu hauek anatomi alde zehatz eta

jakinetan barna dabilta larruazaleko puntu batetik bestera. Aitzinako maisuek 366 puntu berezten zituzten meridianu hauen gainean.

Erraietatik (errai hutsetatik) datozen ala organoetatik (errai sendoetatik), Yang eta Yin meridianuak berezten dira. Organoak Yin dira, eta erraiak, Yang.

Hamabi meridianu daude, sei Yin eta sei Yang, zeintzuei beste bi erantsi behar bait zaizkie, bata aurrekaldekoa, Jenn-Mo deitzen dena eta bestea atzekaldekoa, Tu-Mo deitua. Hura Yin da eta hau Yang.

Gorputz-ataletan banatzen dira meridianu hauek, bakoitzari hiru Yin eta hiru Yang dagozkiolarik.

Txinatar pultsuak

Pultsuen bitartez neurtzen da pertsonaren energi egoera. Orratzak aplikatzea bezain inportantea da akupunturan pultsu bidezko diagnostikoa. Oso konplikatua da diagnostiko hau: urtetan praktikatu beharra dago, ongi ikasi nahi bada. Hamabi puntu desberdin haztatzen dira pultsua hartzeko, baina pultsurik inportanteena eskumutur mailakoa da.

Akupuntura ikastea, edo hobe txinatar medikuntza ikastea —izan ere, akupunturaz gain xirak, masaiak eta farmakopea edo sendagaiak buruzko jakintza tradizionala sartzen bait dira hor— ez da bat ere erraza eta urteak egin behar dira ikasten eta praktikatzeko, hori dena menderatzeko.

Mendebaleko medikuntzak eta Txinako medikuntzak oinarri erabat desberdinak dituzte. Txinako medikuntz ikasketek gai hauek hartzen dituzte: anatomia (mendebalean bezala), fisiologia (energi ikasketa), patogenia (sei energia kosmikoen, zazpi elementu psikikoen eta elikadur energiaren ikasketa), patologia, diagnostikoa, terapeutika, farmakodinamia eta farmakoterapia. Ikasketa-sail hau Yin-Yang bikotearen eta bost mugimenduen printzipioetan oinarritzen da. Printzipio hauek erabakitzen dituzte zeruari (energia kosmikoei, klimari), lurrari (materiari) eta izakiei (gizonari bereziki) sortzen zaizkien problemak.

Akupuntoretara jotzen duenari, medikuak galdeketa zehatz bat egiten dio, arietaz ikuskatzen dio eta miazten gorputza, mihia eta aurpegiko alde desberdinak aztertuz, sabelaldea haztatuz, larruazalaren tankera, begien kolorea, aurpegi-adierazpena, ahotsa, usaina, etab. arakatur. Baina batez ere txinatar pultsuaren bidezko diagnostikoa egingo dio.

Behin energi desoreka mugatuz gero, nahaste hori zuzentzen ahalegintzen da akupuntorea, horretarako, kasu bakoitzean oso ongi aukeratutako gorputz-alde jakinetan orratzak aplikatuz. Gainera, iharduera jakin bat edo dieta berezi bat ezarriko dio pazienteari, terapeutikaren osagarri gisa.

Azken iruzkina

Osasunaren, gaisotasunaren, haurdunaldiaren, jaiotzaren, sexualitatearen eta heriotzaren medikalizazioak ukatu egiten du, medikuntza paraleloek beren indar guztiaz defendatzen eta azpimarratzen dutena: alegia, sufritzen dagoen gizakia gauza dela beretzat hartzeko bere gaisotasunaren erantzunkizuna. Gaisotasunen benetako iturburuak, hots, gure zibilizaziokera eta bizimoduaren, ezkutatzen dizkigun medikuntza ofiziala, moldagabezia horren arrazoi politiko, sozial eta ekonomikoei eraso ordez, sintomen tratamendu hutsean gelditzen da. Ez da harritzekoa, bada, aldeztu aurretiko edo prebentziozko medikuntzak, bizi-ingurunea osasungarritzera jo ordez, eritasun sintoma goiztarrak ikuskatzera jotzen badu soilik. Ondorioa?: gutxitu beharrean, gehitu egiten dela horrela gaiso-kopurua.

Euskaratzailea: **Pello Huizi**
X. A.

BREVE INTRODUCCION A LAS MEDICINAS PARALELAS BREVE INTRODUCTION AUX MEDECINES PARALLELES

Las medicinas paralelas raramente tienen espacio en las facultades de medicina. Los principios teóricos de la medicina académica y de la paramedicina chocan entre sí. A pesar de la diversidad de origen, contenido y filosofía subyacente, las varias clases de paramedicinas se caracterizan por ser más «humanas», por acercarse al hombre más real y profundamente que la medicina oficial.

El autor tras citar diversas paramedicinas, se detiene en particular en el naturismo y en la acupuntura.

Los médicos son reacios a admitir la paramedicina. En cambio su aceptación popular siempre ha sido grande, por el descontento existente respecto a la medicina oficial y por los valores humanos que entraña la paramedicina.

1. Naturismo. El naturismo es una medicina que se basa en los principios hipocráticos. Según éstos la curación de la enfermedad es el resultado de la tendencia curativa natural del cuerpo. Esta idea básica de la capacidad natural curativa del organismo es el fundamento del naturismo. Para la medicina la salud consiste en que el organismo actúe conforme a sus leyes naturales; la enfermedad se da cuando se infringen estas leyes. Esto sucede fácilmente en la civilización moderna. La medicina naturista puede utilizar los métodos diagnósticos habituales de la medicina oficial; pero principalmente se sirve del análisis del iris del ojo. El naturista ayuda a los mecanismos de defensa del organismo aprovechando la capacidad de los órganos de eliminar sustancias tóxicas. El naturista considera tóxicas todas las drogas, además de perjudiciales por enmascarar las manifestaciones naturales de la enfermedad. Por eso no busca neutralizar los síntomas, sino obtener un equilibrio físico y espiritual del cuerpo.

2. Acupuntura. Es una medicina del manejo de la energía del cuerpo humano. Consisten en la punción de puntos precisos de la piel con la intención de provocar un reflejo a distancia a nivel de los órganos y de las vísceras profundas del organismo. El articulista estudia los orígenes de la acupuntura en China, que remontan a 5.000 años de Cristo, y su incidencia en Occidente. La acupuntura china se basa en una concepción del cuerpo humano sacudido por dos corrientes Yin y Yang, de signo distinto, cuyo desequilibrio es la enfermedad. La acupuntura cree que en el organismo circula una fuerza vital inmaterial. Esta energía móvil tiene su proyección cutánea en puntos anatómicos bien fijos que describen unas líneas que en Occidente se llaman meridianos. La sabiduría de los antiguos ha descubierto 366 puntos sobre estos meridianos.

Los pulsos chinos permiten valorar el estado energético de la persona. El diagnóstico tomando los pulsos es tan importante como la aplicación de las agujas. El diagnóstico por los pulsos es muy difícil. Los pulsos se toman en doce puntos distintos.

La medicina china es muy compleja. Se basa sobre elementos muy diferentes a las de la medicina occidental.

El autor del artículo concluye afirmando que mientras estas paramedicinas tratan de inculcar en el ser humano el sentimiento de responsabilidad ante la propia enfermedad, la medicina académica medicaliza la salud, la enfermedad, el embarazo, el nacimiento, la sexualidad. A diferencia de aquélla, ésta se detiene en los síntomas externos sin penetrar en las causas profundas.

Les médecines parallèles figurent rarement dans les facultés de médecine. Les principes théoriques de la médecine académique et de la paramédecine se heurtent entre eux. Malgré la diversité d'origine, le contenu et la philosophie sous-jacente, les différentes sortes de paramédecine se caractèrisent par un côté plus «humain», une approche de l'homme plus réelle et plus profonde que dans la médecine officielle.

Après avoir cité diverses paramédecines, l'auteur s'attarde plus particulièrement sur le naturisme et l'acupuncture.

Les médecins n'admettent pas la paramédecine. Par contre elle a toujours bénéficié d'une grande acceptation populaire, d'une part à cause du mécontentement qui existe vis-à-vis de la médecine officielle, d'autre part à cause des valeurs humaines que renferme la paramédecine.

1. **Naturisme.** Le naturisme est une médecine qui se base sur les principes hippocratiques. Selon ceux-ci la guérison de la maladie est le résultat de la tendance curative naturelle du corps. Cette idée de base de la capacité naturelle de l'organisme à guérir est le fondement du naturisme. Pour la médecine la santé consiste en ce que l'organisme agisse conformément à ses lois naturelles; la maladie apparaît quand on enfreint ces lois. Ceci arrive facilement dans la civilisation moderne. La médecine naturaliste peut utiliser les méthodes diagnostiques habituelles de la médecine officielle; mais elle se sert principalement de l'analyse de l'iris de l'oeil. Le naturaliste aide les mécanismes de défense de l'organisme en profitant de la capacité des organes à éliminer les substances toxiques. Le naturaliste considère toutes les drogues toxiques et préjudiciables parce qu'elles masquent les manifestations de la maladie. C'est pour cela qu'il ne cherche pas à neutraliser les symptômes mais à obtenir un équilibre physique et spirituel du corps.

2. **Acupuncture.** C'est une médecine du maniement de l'énergie du corps humain. Elle consiste à piquer la peau en des points précis dans le but de provoquer un réflexe à distance au niveau des organes et des viscères profondes de l'organisme. L'auteur de l'article étudie les origines de l'acupuncture en Chine qui remontent à 5.000 ans avant Jésus-Christ, et leur incidence en Occident. L'acupuncture chinoise se basa sur une conception du corps humain agité par deux courants Yin et Yang, de signe différent, dont le déséquilibre est la maladie. L'acupuncture pense qu'une force vitale immatérielle circule dans l'organisme. Cette énergie mobile a sa projection cutanée en des points anatomiques bien fixes que décrivent des lignes qu'on appelle en Occident des méridiens. Les anciens sages ont découvert 366 points sur ces méridiens.

Le pouls chinois permet de déterminer l'état énergétique de la personne. Le diagnostic à la prise du pouls est aussi important que l'application des aiguilles. Le diagnostic par pouls est très difficile. On prend le pouls en douze points différents.

La médecine chinoise est très complexe. Elle se base sur ses éléments très différents de ceux de la médecine occidentale.

L'auteur de l'article conclue en affirmant que la médecine académique «médicalise» la santé, la maladie, la grossesse, la naissance, la sexualité tandis que ces paramédecines essaient d'inculquer à l'être humain le sentiment de responsabilité devant sa propre maladie. Contrairement à celles-ci, celle-là s'attarde sur les symptômes externes sans pénétrer les causes profondes.